

DIMENZIJE OBITELJSKIH ODNOŠA KAO PREDIKTORI VRŠNJAČKIM ODNOSIMA DJECE ŠKOLSKE DOBI

Mira KLARIN
Visoka učiteljska škola, Zadar

UDK: 159.923.5-053.5
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 12. 4. 2001.

Cilj ovoga ispitivanja je istražiti povezanost između odnosa roditelj-dijete i djetetovih vršnjačkih odnosa. Predloženi model pretpostavlja da je kvaliteta odnosa s roditeljima povezana sa slikom o sebi koja dalje utječe na uspješnu integraciju djeteta u svijet vršnjaka. U ispitivanju je sudjelovalo 263 djece (10-14 godina). Kvaliteta interakcije roditelj-dijete promatrana je uz pomoć prihvatanja i odbijanja od oba roditelja. Vršnjački odnosi promatrani su u kvaliteti odnosa u dijadi, prihvatanju i odbijanju od vršnjaka. Slika o sebi uključuje opće i socijalno samopoštovanje. Rezultati upućuju na zaključak da je prihvatanje od oca prediktivno za kvalitetu odnosa u dijadi i za odbijanje od vršnjaka. Djetetova slika o sebi ima medijatorsku ulogu u objašnjavanju povezanosti između obiteljske interakcije, osobito prihvatanja od oca i interakcije s vršnjacima. Pozitivna slika o sebi i toplo roditeljstvo u kojem vlada potpora povezani su s kvalitetom vršnjačkih odnosa.

✉ Mira Klarin, Visoka učiteljska škola u Zadru Sveučilišta u Splitu, Franje Tuđmana bb, 23000 Zadar, Hrvatska.
E-mail: mklarin@vuszd.hr

Roditelji i vršnjaci dva su socijalna svijeta koja zasigurno imaju značajnu ulogu u razvoju djeteta. Međutim, postavlja se pitanje utječu li na neki način prva socijalna iskustva koja dijete stječe u obitelji na njegovu socijalnu interakciju u drugim socijalnim okruženjima, pa tako i vršnjačkim. Socijalne vještine nužne za uspješnu interakciju s vršnjacima dijete stječe u obitelji (Hartup, 1979.). Upravo kvaliteta rane vezanosti djeteta uz majku određuje razvoj socijalnih vještina koje dijete rabi u inter-

akciji s vršnjacima. Lamb i Nash (1989.) navode četiri modela koji pokušavaju objasniti povezanost odnosa dijete – roditelj i dijete – dijete.

Prvi model – model vezanosti naglašava važnost socijalnosti koju dijete razvija u kontaktu s majkom i koja je prethodna socijalnosti koju će dijete pokazivati u odnosu s vršnjacima. Drugim riječima, forma socijalnih odnosa koju dijete stječe u najranijoj dobi pretpostavka je formi socijalnih odnosa koju će ono rabiti u izvanobiteljskim okružjima.

Drugi model – dvosmjerni model govori o dvosmjernom utjecaju odnosa dijete-vršnjak i odnosa dijete-majka. Prema tom modelu dva su oblika međudjelovanja. Interakcija djeteta s majkom utječe na interakciju djeteta s vršnjacima, ali i obrnuto, interakcija djeteta s vršnjacima utječe na interakciju djeteta s majkom.

Treći model – model temperamenta govori o urođenim predispozicijama za veću ili manju socijalnost koju dijete pokazuje u interakciji sa socijalnom okolinom.

Četvrti model – model socijalne mreže govori o sasvim različitim mehanizmima na kojima se temelji interakcija u obitelji i interakcija s vršnjacima. Specifični obrasci ponašanja stječu se u interakciji sa specifičnim socijalnim čimbenicima, čineći tako strukturalnu razliku između odnosa u obitelji i odnosa s vršnjacima. Isto navode i neki drugi autori (Noack, 1998.).

Unatoč različitosti u shvaćanju odnosa dijete – obitelj i dijete – dijete, proizašlih iz različitih teorijskih okvira, brojna istraživanja potvrđuju pretpostavku da su socijalne vještine koje dijete rabi u interakciji s vršnjacima derivat socijalnih odnosa u obitelji (Lewis i Feiring, 1989.; Deković i Janssens, 1992.; Parker i Asher, 1993.; Parent i Gosselin, 2000.; Eisenberg i sur., u tisku). Djeca koja s majkom ostvaruju odnos sigurne vezanosti pribranija su i manje uznemirena u vršnjačkim skupinama od djece koja se u odnosu s majkom osjećaju nesigurnom (Colin, 1996.). Djeca koja imaju ostvaren kvalitetan odnos u obitelji svoju prijateljsku vezu procjenjuju kvalitetnijom (Bost i sur., 1998.) i imaju više bliskih prijatelja (Colin, 1996.).

Istraživanja koja proučavaju povezanost između obiteljskih i vršnjačkih odnosa pokazuju da utjecaj obitelj s dobi djeteta ne opada već utječe na razvoj izvanobiteljskih odnosa i u adolescenciji (Deković i Meeus, 1997.). Važno je naglasiti da su specifični oblici interakcije, i to s oba roditelja, različito povezani s različitim dimenzijama vršnjačkih odnosa. Naime, prethodna istraživanja ukazuju na nužnost razlikovanja interakcije s majkom od interakcije s ocem (Youniss, Smollar, 1985.; Deković, Raboteg-Šarić, 1997.). Prihvaćanje od oca kao mehanizam interakcije pozitivno je povezano s procjenom kvalitete odnosa s najboljim prijateljem. Nadalje, procjena kvalitete interakcije u obitelji i prihvaćanje od oca negativno su pove-

zani s odbijanjem od vršnjaka (Klarin, 2000.). Drugim riječima, djeca koja svoj odnos s ocem procjenjuju prihvaćanjem, potporom i brigom jednako tako procjenjuju i svoj odnos s najboljim prijateljem. Djeca koja svoj odnos s ocem ne procjenjuju kao prihvaćanje i koja kvalitetu obiteljske interakcije procjenjuju manjim vrijednostima imaju više negativnih nominacija u razrednom okružju (Klarin, 2000.).

Istraživanja utjecaja odgojnog stila na sociometrijski status u skupini vršnjaka i na kvalitetu odnosa s prijateljem ukazuju na zaključak da postoji povezanost između iskustva stečenoga u obitelji i onoga u vršnjačkom okružju (Deković i Raboteg-Šarić, 1997.). Dva stila roditeljstva, autoritativno-demokratski i autoritarno-restruktivan, rezultiraju različitim sociometrijskim statusom djeteta u skupini. Autoritativno-demokratski odgojni stil povezan je s popularnošću djeteta u skupini, a autoritarno-restruktivan odgojni stil povezan je s odbačenosti djeteta od skupine vršnjaka. Djeca koja su odbačena od majke u odnosima s braćom i sestrama pokazuju veću agresivnost, jednako kao i u interakciji s vršnjacima (MacKinnon-Lewis i sur., 1997.). Roditeljsko prihvaćanje i odbijanje povezano je s problemima u ponašanju, slikom o sebi, lošim školskim postignućem, anksioznošću, nesigurnošću (Rohner i Rohner, 1980.; Rohner, 1984.). Teorija roditeljskoga prihvaćanja i odbijanja pružila je značajan doprinos razumijevanju dimenzija roditeljskoga odnosa (Rohner, 1984.). Respektirajući dvije dimenzije roditeljskoga odnosa, Rohner u okviru svoje PART teorije pokušava objasniti i predvidjeti posljedice roditeljskoga prihvaćanja i odbijanja. Obje dimenzije čine bipolarnu krajevu roditeljskoga odnosa koji možemo opisati kao roditeljsku toplinu. Odsutnost roditeljske topline rezultira odnosom odbijanja i agresije ili pak ravnodušnosti i zanemarivanja. Prisutnost roditeljske topline u interakciji djeteta – roditelj rezultira odnosom ljubavi, prihvaćanja i razumijevanja. Učinak prihvaćanja i odbijanja na razvoj djeteta je različit, što ukazuje na nužnost razlikovanja ta dva oblika interakcije (Lacković-Grgin i Opačić, 1988./1989.; Rohner i sur., 1980.; Deković i Meeus, 1997.).

Jednako kao i u roditeljskom odnosu, brojna istraživanja vršnjačkih odnosa ukazuju na nužnost razlikovanja prihvaćanja od odbijanja u vršnjačkoj skupini. Model koji respektira dihotomnost skupnih vršnjačkih odnosa je model Bukowskog i Hoze (1989.). Prihvaćanje i odbijanje dimenzije su skupnoga odnosa. Prihvaćanje je odraz svidanja, a odbijanje nesvidanja od vršnjaka. Korelacija između rezultata dobivenih na te dvije dimenzije su umjereno negativne ili te povezanosti uopće nema (Asher i Hymel, 1981.). Drugu dimenziju odnosa s vršnjacima čini odnos u dijadi. Nužnost razlikovanja te

dvije dimenzije (odnos u skupini i odnos u dijadi) proizlazi iz različitih potreba djeteta. Naime, u dijadi dijete zadovoljava potrebu za intimnošću i bliskošću, a potrebu za pripadanjem zadovoljava u skupini (Asher i sur., 1996.). Teorijski okvir razlikovanja tih dimenzija vršnjačkih odnosa leži u Sullivanovoj interpersonalnoj teoriji (1953.). Odnos između te dvije dimenzije je nezavisan ili je djelomično povezan (Parker i Asher, 1993.; Bukowski i Hoza, 1989.).

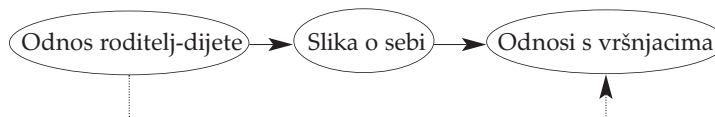
Unatoč brojnim istraživanjima povezanosti odnosa roditelj-dijete i dijete-dijete, manji je broj istraživanja koja su usmjerena na ispitivanje mehanizama koji stoje u osnovi veze između ta dva tipa socijalnih odnosa.

Positivni oblici interakcije roditelj – dijete, interakcije koja se temelji na prihvaćanju, razumijevanju, zajedničkim akcijama i planovima te povjerenju stimuliraju u djeteta pozitivan odnos prema drugima. Iz toga bismo mogli izvesti zaključak da kvaliteta obiteljskih odnosa izravno utječe na kvalitetu ostvarenih vršnjačkih odnosa. S druge strane, značajna je uloga roditeljskoga odnosa u usvajanju prosocijalnih obrazaca ponašanja (Deković i Janssens, 1992.). Djeca koje rabe te pozitivne oblike ponašanja prihvaćena su i popularna u vršnjačkoj skupini. Deković i Janssens (1992.) zaključuju da je prosocijalno ponašanje, kao važna bihevioralna varijabla, značajan medijator koji objašnjava vezu između kvalitete obiteljskih odnosa i kvalitete vršnjačkog odnosa. Iz toga proizlazi da je veza između dva dominantna socijalna odnosa (onoga u obitelji i s vršnjacima) s jedne strane izravna, ali i neizravna preko utjecaja bihevioralnoga korelata – prosocijalnoga ponašanja.

Nadalje, značajna je uloga roditeljske topline, prihvaćanja i vezanosti za psihološko zdravlje djeteta (Deković i Meeus, 1997.; Klarin, 1997.). Emocionalna potpora koju dijete osjeća u obiteljskom okružju rezultira njegovim osjećajem vlastite vrijednosti. Samopercepcija djeteta ovisi o prihvaćenosti od roditelja. Stečena samopercepcija, odnosno procjena vrijednosti samoga sebe, utječe na integraciju djeteta u svijet vršnjaka. Prihvaćanje i potpora koju roditelji pružaju djetetu potiču dijete na slobodno istraživanje vlastitih ograničenja i otkrivanja kompetentnosti koje ima značajnu ulogu u razvoju slike o sebi (Deković i Meeus, 1997.). Djeca koja imaju kvalitetan odnos s roditeljima ujedno ostvaruju i kvalitetan odnos s vršnjacima (Meeus i Deković, 1995.). Čini se, kako zaključuju Meeus i Deković (1995.), da je odnos roditelj – dijete povezan izravno, ali i neizravno, preko pojma o sebi, s odnosom djeteta s vršnjacima.

Deković i Meeus (1997.) predlažu model koji pokušava odgovoriti upravo na ovo postavljeno pitanje. Pretpostavka tog modela je da je slika o sebi mogući medijator u objaš-

➔ SLIKA 1
Hipotetski model povezanosti između odnosa roditelj-dijete i dijete-vršnjak (De-ković i Meeus, 1997.)

Polazeći od toga hipotetskog modela, postavili smo ciljeve ovoga istraživanja. Jedan od ciljeva usmjeren je na provjeru hipoteze o mogućnosti objašnjenja specifičnih oblika vršnjačkih odnosa (skupnih – prihvaćanje i odbijanje i odnosa u dijadi) na osnovi poznavanja specifičnih oblika socijalne interakcije u obitelji (prihvaćanje i odbijanje od majke i od oca) i općeg i socijalnog samopoštovanja. Naime, kako su brojna ispitivanja pokazala, postoje razlike u odnosu majka i očeva prema djeci. Također je nužno razlikovati prihvaćanje i odbijanje kao stil interakcije, i s roditeljima i s vršnjacima.

Sljedeći cilj je utvrditi medijatorsku ulogu samopoštovanja u objašnjenju vršnjačkih odnosa. Naime, pretpostavka je predloženoga modela da obiteljski odnosi utječu na formiranje slike o sebi koja dalje određuje položaj djeteta u vršnjačkoj skupini i kvalitetu njegova odnosa s najboljim prijateljem. Pretpostavka je da, ako samopoštovanje samostalno, bez udjela roditeljskoga odnosa, može objasniti vršnjačke odnose, možemo govoriti o njenoj medijatorskoj ulozi u objašnjavanju vršnjačkih odnosa.

U ovom istraživanju pošli smo od dva opisana modela socijalnih odnosa. Jedan se odnosi na roditeljske odnose, a predstavlja ga Rohnerov model (1984.) roditeljskoga prihvaćanja i odbijanja, a drugi je model vršnjačkih odnosa (Bukowski i Hoza, 1989.) koji pretpostavlja da se vršnjački odnosi odvijaju na dvije razine, skupnoj i dijadnoj.

METODOLOGIJA

Ispitanici

U ispitivanju su sudjelovala 263 ispitanika djece dobi između 10 i 14 godina. Od toga je 78 učenika četvrtih razreda (32 djevojčice i 45 dječaka), 92 učenika šestih razreda (49 djevojčica i 43 dječaka) i 93 učenika osmih razreda (43 djevojčice i 50 dječaka). Sva djeca polaznici su jedne gradske škole, slučajno odabranih razreda.

Mjerni instrumenti

Kvaliteta obiteljske interakcije mjerena je uz pomoć skale obiteljske interakcije (Vulić-Prtorić, 1998.). Ova skala ispituje prihvaćanje i odbijanje od oba roditelja. Skala se sastoji od skale prihvaćanja od majke i od oca (10 tvrdnja za svakoga roditelja) i

skale odbijanja od majke i od oca (12 tvrdnja za svakoga roditelja). Stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom učenici su iznosili na petodjelnoj skali Likertova tipa pri čemu 1 označava da navedena tvrdnja uopće ne vrijedi za konkretnu interakciju, a 5 označava da navedena tvrdnja u potpunosti opisuje navedenu interakciju. Prihvaćanje od roditelja opisano je razumijevanjem, davanjem, intimnošću. Neke od karakterističnih tvrdnja na ovoj skali su: "Mojoj majci/mom ocu mogu se obratiti za pomoć uvijek kada mi je teško", "Mojoj majci/mom ocu se uvijek mogu povjeriti", "Moja majka/moj otac ima puno razumijevanja za moje probleme". Skala odbijanja opisana je zanemarivanjem, kažnjavanjem i grubošću, a neke od tipičnih tvrdnja glase: "Čini mi se da bi moja majka/moj otac bili sretniji da me nema", "Mojoj majci/mom ocu nije u stvari važno što ja osjećam", "Katkad mi nije jasno što sam skrivio da su me moja majka/moj otac trebali kazniti". Pouzdanosti skala su zadovoljavajuće (majka – prihvaćanje Cronbach alpha = 0.86; majka – odbijanje Cronbach alpha = 0.82; otac – prihvaćanje Cronbach alpha = 0.89; otac – odbijanje Cronbach alpha = 0.83).

Vršnjački odnosi promatrani su u dvije dimenzije. Skupni odnosi mjereni su uz pomoć sociometrijskoga mjerenja, metodom nominacije. Polazeći od pretpostavke da se popularnost djeteta u vršnjačkoj skupini sastoji od dvije dimenzije, dimenzije prihvaćanja i dimenzije odbijanja koje imaju različite efekte na prilagodbu (Ladd, 1990.; Ladd i sur., u tisku), od učenika je zatraženo da navedu tri učenika iz razreda s kojima bi najradije/ili ne proveli slobodno vrijeme. Na taj način dobili smo za svakoga učenika dvije vrijednosti od kojih jedna ukazuje na stupanj prihvaćanja u razredu, a druga na stupanj odbijanja. Dobivene su vrijednosti standardizirane u z-vrijednosti i interpretiraju se kao stupanj prihvaćanja i stupanj odbijanja od skupine vršnjaka.

Upitnik kvalitete prijateljstva (Klarin, 2000.) mjeri kvalitetu odnosa u dijadi. Sastoji se od 30 tvrdnja koje se odnose na emocionalnu potporu, suosjećanje, pomaganje, rješavanje konflikata, dijeljenje, provođenje slobodnoga vremena i zajedničkih aktivnosti. Tipične tvrdnje u ovom upitniku su: "Za vrijeme odmora uvijek smo zajedno", "Drži obećanja, mogu se na njega osloniti", "Ako me povrijedi, ispriča mi se", "Povjeravamo jedan drugome tajne". Pouzdanost upitnika je zadovoljavajuća (Cronbach alpha = 0.96), a rezultat se interpretira kao stupanj kvalitete odnosa s najboljim prijateljem iz razreda.

Slika o sebi mjerena je uz pomoć dva mjerna instrumenta autorica Vizek-Vidović i Kuterovac-Jagodić (1996.). Jedan se odnosi na generalno samopoštovanje, a drugi na socijalno samopoštovanje. Upitnik generalnog samopoštovanja konstruiran je po uzoru na Rosenbergovu skalu. Sastoji se od 12 tvrd-

nja na koje učenik odgovara na skali od 5 stupnjeva pri čemu 1 označava da se uopće ne slaže s navedenom tvrdnjom, a 5 označava da se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. Karakteristične tvrdnje su: "Zadovoljan sam sa sobom", "Imam puno dobrih osobina", "Nemam se zbog čega ponositi". Pouzdanost ove skale samopoštovanja iznosi Cronbach alpha = 0.77.

Druga dimenzija samopoštovanja je socijalno samopoštovanje koje se odnosi na doživljaj "kako me drugi procjenjuju". Mjere se procjene roditelja, vršnjaka i nastavnika. Neke od tvrdnja su: "Moji roditelji misle da sam ja...", "Djeca u razredu govore o meni...", "Moji nastavnici misle da sam ja...". Zadatak je učenika da zaokruži jedan od ponuđenih odgovora (dobar, ni dobar ni loš, loš). Skala se sastoji od 8 tvrdnja i zadovoljavajuće je unutarnje pouzdanosti (Cronbach alpha = 0.67).

Postupak

Ispitivanje je provedeno skupno, u prisutnosti više ispitivača, osobito u djece najmlađe dobi u kojih je ispitivanje bilo organizirano u manjim skupinama kako bi im se olakšalo razumijevanje tvrdnja. Provedeno je tijekom drugoga polugodišta zbog pretpostavke da je to vrijeme kada su se već formirala prijateljstva i skupni odnosi, osobito u djece mlađe dobi.

REZULTATI

Prvi korak u analizi rezultata je korelacijska analiza (tablica 1). Iz tablice je vidljivo da korelacija između kvalitete obiteljskih odnosa i kvalitete vršnjačkih odnosa nije ujednačena. Naime, prihvaćanje kao mjera skupnog odnosa nije značajno povezano s oblicima interakcije i s majkom i s ocem. S druge strane, odbijanje od vršnjaka, druga mjera skupnih odnosa, povezano je značajno samo s prihvaćanjem od oca. Djeca koja svoj odnos s ocem procjenjuju kao prihvaćanje manje su odbijena od skupine vršnjaka. Prihvaćanje od majke i prihvaćanje od oca značajno je povezano s percepcijom kvalitete odnosa s najboljim prijateljem. Djeca koja svoj odnos s oba roditelja opisuju kao odnos razumijevanja, potpore, povjerenja i povjeravanja, jednako tako procjenjuju svoj odnos s najboljim prijateljem. Zanimljivo je, dakle, da je sa skupnim odnosom odbijanja značajno povezano prihvaćanje od oca (korelacija je negativna), a kvaliteta odnosa u dijadi pozitivno je povezana s interakcijom s oba roditelja, i to mehanizmom prihvaćanja.

Promatranje korelacije između obiteljskih odnosa i slike o sebi ukazuje na značajne korelacije. Djeca koja u obiteljskoj interakciji doživljavaju više prihvaćanja i manje odbijanja imaju pozitivno opće samopoštovanje, jednako kao i socijalno. Jednako tako djeca koja svoj odnos s najboljim prijateljem

procjenjuju pozitivnim imaju pozitivna oba oblika samopoštovanja. Kad je riječ o skupnim odnosima, značajna je povezanost sa socijalnim samopoštovanjem. Djeca koja imaju pozitivno socijalno samopoštovanje manje su odbijena i više prihvaćena od svojih vršnjaka. Opća slika o sebi značajno je povezana samo s percepcijom kvalitete odnosa s najboljim prijateljem.

Možemo zaključiti da je samopoštovanje varijabla koja je značajno povezana s obiteljskom i s vršnjačkom interakcijom. Zanimljivo je što je povezanost opće procjene samoga sebe snažnije povezana s odbijanjem kao mehanizmom interakcije. Ti rezultati podupiru pretpostavku o nužnosti razlikovanja prihvaćanja i odbijanja kao mehanizama interakcije. Naime, korelacije između prihvaćanja i odbijanja kao indeksa sociometrijskoga statusa i kao oblika interakcije s roditeljima negativne su, ali i ne osobito visoke. Očito je da je riječ o dva različita mehanizma socijalne interakcije koji nisu međusobno sasvim isključivi.

● **TABLICA 1**
Korelacije između rezultata na mjerama obiteljskih odnosa, odnosa s vršnjacima i samopoštovanja

	kvaliteta prijateljstva	od-bijanje	pri-hvaćanje	majka-pri-hvaćanje	majka-od-bijanje	otac-prihvaćanje	otac-od-bijanje	opće samopoštovanje	socijalno samopoštovanje
kvaliteta prijateljstva	1.00	-.16**	.12	.18**	.10	.24**	.12	.23**	.39**
odbijanje	-.16**	1.00	-.37**	-.04	.08	-.21**	.10	-.11	-.18**
prihvaćanje	.12	-.37**	1.00	.00	.06	.05	.01	.12	.13**
majka-prihvaćanje	.18**	-.04	.00	1.00	-.57**	.42**	.30**	.26**	.31**
majka-odbijanje	.10	.08	.06	-.57**	1.00	.30**	.64**	-.41**	-.38**
otac-prihvaćanje	.24**	-.21**	.05	.42**	.30**	1.00	-.54**	.30**	.33**
otac-odbijanje	.12	.10	.01	.30**	.64**	-.54**	1.00	-.43**	-.33**
opće samopoštovanje	.23**	-.11	.12	.26**	.41**	.30**	.43**	1.00	.43**
socijalno samopoštovanje	.39**	-.18**	.13**	.31**	-.38**	.33**	-.33**	.43**	1.00

**p<0.01

Rezultatima regresijske analize pokušali smo odgovoriti na pitanje o značajnosti obiteljskih odnosa, promatranih na dimenziji prihvaćanja i odbijanja od oba roditelja i općeg i socijalnog samopoštovanja kao dvije skupine prediktora u objašnjenju vršnjačkih odnosa (tablica 2). U predikciji skupnih vršnjačkih odnosa značajnim se pokazala samo interakcija s ocem. Prihvaćanje, razumijevanje i potpora koju dijete doživljava u interakciji s ocem prediktivno je za stupanj odbijanja od vršnjaka. Prihvaćanje kao skupni odnos ne možemo predvidjeti na osnovi ovog seta prediktorskih varijabla, odnosno obiteljskih odnosa.

Samopoštovanje, i to ono socijalno, prediktivno je za kvalitetu prijateljstva, odnosno za kvalitetu odnosa u dijadi. Djeca koja imaju razvijenije socijalno samopoštovanje ostvaruju kvalitetnu vezu u dijadi.

Mogućnost predikcije samopoštovanja na osnovi obiteljske interakcije ukazuje na zaključak da je kvaliteta odnosa u obitelji prediktivna i za opće samopoštovanje i za socijalno samopoštovanje (tablica 3). Za opću sliku o sebi izdvajaju se odbijanje od majke i odbijanje od oca kao značajni prediktori. Negativni oblici interakcije s oba roditelja prediktivni su za opću sliku o sebi. Za procjenu socijalnoga samopoštovanja značajni prediktori su odbijanje od majke i prihvaćanje od oca. Djeca koja svoj odnos s majkom procjenjuju negativno i istodobno nisu prihvaćena od oca imaju niže socijalno samopoštovanje.

⇒ **TABLICA 2**
Rezultati regresijske analize (prikaz značajnih varijabla u regresiji) vršnjačkih odnosa kao kriterija kad su prediktori obiteljski odnosi i samopoštovanje

Kriterij	Prediktori	Beta koeficijent	t-test	p
Kvaliteta prijateljstva	socijalno samopoštovanje $R^2=.18$; $F(6,245)=8.91$; $p=.00$.34	5.02	.00
Odbijanje	otac-prihvaćanje $R^2=.07$; $F(6,245)=2.98$; $p=0.01$	-.24	-2.91	.00
Prihvaćanje nema značajnih prediktora				

⇒ **TABLICA 3**
Rezultati regresijske analize samopoštovanja kao kriterija kad su obiteljski odnosi prediktori (prikaz značajnih varijabla u regresiji)

Kriterij	Prediktori	Beta-koeficijent	t-test
Opće samopoštovanje	majka-odbijanje	-.22**	-2.42
	otac-odbijanje	-.23**	-2.63
$R^2=.22$; $F(4,247)=17.51$; $p=.00$			
Socijalno samopoštovanje	majka-odbijanje	-.24**	-2.64
	otac-prihvaćanje	.20**	2.63
$R^2=.20$; $F(4,247)=15.01$; $p=.00$			

** $p<0.01$

Kako bismo testirali predloženi model autora Deković i Meeus (1997.), rabili smo stupnjevitu regresijsku analizu. Ako je samopoštovanje značajan medijator u objašnjavanju odnosa roditelj-dijete i vršnjaci-dijete, za očekivati je da je njegov samostalan udio u objašnjavanju vršnjačkih odnosa značajan, a unošenje seta varijabla koje opisuju obiteljski odnos, kao drugi stupanj regresijske analize, neće biti statistički značajno. Na taj način statistički je moguća kontrola varijance samopoštovanja. U stupnjevitoj regresijskoj analizi odnosi s vršnjacima su kriterijske varijable, varijable koje mjere samopoštovanje su prediktorske i u analizu se unose prve, a obiteljske varijable se u regresijsku analizu dodaju kao druge. U tablici 4 prikazani su rezultati stupnjevite regresijske analize, i to na taj način da prikazuju samostalan udio samopoštovanja (općeg i socijalnog) i značajnost povećanja predikcije unošenjem obiteljskih odnosa koji čine drugi stupanj regresijske

➔ **TABLICA 4**
Rezultati stupnjevite
regresijske analize
kad su vršnjački
odnosi kriterij, a
samopoštovanje i
obiteljske varijable
prediktori

analize. Na kraju su prikazani rezultati regresijske analize kada se uzmu u obzir svi prediktori.

Stupanj/prediktori	Kriteriji*		
	Kvaliteta prijateljstva	Odbijanje	
	Beta koeficijent		
1. Samopoštovanje	opće	.09	-.03
	socijalno	.34	.16
R ²		.15	.03
F(2,249)		22.54	4.44
P		.000	.013
2. Obiteljska interakcija	Majka-prihvatanje	.08	.13
	Majka- odbijanje	-.11	-.08
	Otac-prihvatanje	.13	-.24
	Otac-odbijanje	-.06	.11
R ²		.18	.07
delta R ²		.03	.03
F		1.93	2.21
p		.106	.068
Ukupni R ²		.18	.68
F (6,245)		8.91	2.98
P		.000	.008

* U tablici su prikazani rezultati samo za kriterije koji se mogu objasniti samopoštovanjem i interakcijom u obitelji kao prediktorima.

Na osnovi rezultata prikazanih u tablici 4 možemo zaključiti da je samopoštovanje značajan prediktor kvalitete prijateljstva i odbijanju od vršnjaka. Dodavanjem obiteljskih odnosa proporcija objašnjene varijance značajno se ne povećava. S obzirom na značajan samostalni udio, može se reći da samopoštovanje ima ulogu medijatora u objašnjenju odnosa roditelj-dijete, vršnjaci-dijete (kvaliteta odnosa u dijadi i odbijanja). Uloga selfa kao medijatora vidljivo je veća kad je riječ o objašnjenju kvalitete odnosa u dijadi. Značajnost beta koeficijentata ukazuje na to da je socijalno samopoštovanje značajna dimenzija koja pridonosi predikciji vršnjačkih odnosa, za razliku od opće slike o sebi. Prihvatanje kao dimenziju skupnog odnosa ne možemo objasniti ni samopoštovanjem djeteta ni kvalitetom obiteljskih odnosa, što se jasno vidi i iz rezultata regresijske analize (tablica 2).

Rezultati istraživanja ukazuju na to da je samopoštovanje (socijalno) značajan medijator u objašnjenju veze između odnosa roditelj-dijete i vršnjaci-dijete, i to kvalitete prijateljstva i odbijanja.

RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja je ispitati povezanost između kvalitete obiteljske interakcije, samopoštovanja djeteta i vršnjačkih odnosa. Zaključak koji možemo izvesti iz analiza rezultata odno-

si se na nužnost razlikovanja dimenzija socijalnih odnosa kako pretpostavljaju teorije socijalnih odnosa (Rohnerova teorija roditeljskoga prihvaćanja i odbijanja i teorija vršnjačkih odnosa Bukowskog i Hoze). Očito je da otac i majka kao faktori socijalizacije nejednako sudjeluju u razumijevanju vršnjačkih odnosa. Nadalje, očito je da skupni i dijadni odnosi čine dvije dimenzije odnosa s vršnjacima. Prihvaćanje kao mehanizam interakcije s roditeljima povezano je s kvalitetom prijateljstva. Djeca koja s roditeljima ostvaruju otvoren, prisan odnos, odnos povjerenja i razumijevanja jednako takav odnos ostvaruju s najboljim prijateljem. Taj je rezultat za očekivati s obzirom na to da je odnos s najboljim prijateljem opisan jednako kao i prihvaćanje od roditelja. Oba odnosa opisuju intimnost, razumijevanje, oslonac, povjerenje – što bi moglo značiti da se u osnovi interakcije s roditeljima i vršnjacima nalaze isti mehanizmi. Odbijanje djeteta od vršnjaka negativno je povezano s prihvaćanjem od oca. Odnos povjerenja i vezanosti ostvaren u odnosu s ocem potiče ostvarenje kvalitetnoga odnosa s najboljim prijateljem i istodobno je negativno povezano s odbijanjem, a prihvaćanje od majke potiče kvalitetan odnos u dijadi. O povezanosti kvalitete obiteljske interakcije i kvalitete interakcije s vršnjacima govore rezultati drugih istraživanja (Lamb i Nash, 1989.; Lewis i Feiring, 1989.; MacKinnon-Lewis i sur., 1997.; Collins, 1996.; Lieberman i sur., 1999.). No, rezultati ukazuju i da je veća povezanost interakcije s ocem na spomenute aspekte odnosa s vršnjacima. Iako se ovaj zaključak čini neopravdanim znajući da je majka osoba koja znatno više vremena provodi s djecom, veći broj radova naglašava upravo ulogu bezuvjetnoga prihvaćanja od oca u socijalnom razvoju djeteta (Deković i Raboteg-Šarić, 1997.). Odnos s ocem povezan je i sa skupnim vršnjačkim odnosima i s kvalitetom odnosa u dijadi. Možemo zaključiti da je interakcija s ocem osobito u ovom razvojnom razdoblju iznimno važna u procesu socijalizacije djeteta. Bezuvjetno očevo prihvaćanje nužno je za uspješnu integraciju djeteta u skupinu vršnjaka. Vjerojatno instrumentalna očeva uloga i njegovo sudjelovanje u djetetovim svakodnevnim aktivnostima služi kao olakšanje (ili ne) za ulazak djeteta u svijet vršnjaka (Youniss i Smollar, 1985.) što bi u budućim istraživanjima trebalo provjeriti jednako kao i udio oca i majke u socijalnom razvoju s obzirom na dob djeteta. Međutim, nesumnjivo je da je prihvaćanje od oca i od majke (iako u manjoj mjeri) značajno povezano s kvalitetom odnosa s najboljim prijateljem. Briga, potpora, zainteresiranost i oslonac koji roditelji pružaju djeci potiču mehanizme ponašanja koji su poželjni u odnosu s prijateljem. Mehanizam pozitivne socijalne interakcije vjerojatno je jednak u obiteljskoj i u vršnjačkoj interakciji. To može značiti da uspješnost ostvarene interakcije u obiteljskom okružju omogućuje uspostavljanje uspješnih socijalnih odnosa u dijadi, prijatelj s

prijateljem. S druge strane, samo je prihvaćanje od oca povezano sa širim socijalnim odnosima u vršnjačkoj skupini, što potvrđuje pretpostavku o važnosti uloge oca u socijalizaciji djeteta predadolescentske i adolescentske dobi (Youniss i Smollar, 1985.). Majčina uloga značajna je u ostvarenju dijadnih odnosa. Djeca koja s majkom ostvaruju odnos razumijevanja, potpore i prihvaćanja jednako takav odnos ostvaruju s najboljim prijateljem. Možemo pretpostaviti da dijete u interakciji s najboljim prijateljem rabi obrasce ponašanja jednake onima koje upotrebljava s majkom, što bi trebalo u budućim istraživanjima i provjeriti. Colin (1996.) navodi da djeca koja ne ostvaruju pozitivnu interakciju s majkom u interakciji s vršnjacima pokazuju veće nezadovoljstvo, nemir i sklonost konfliktnim situacijama. Takvo ponašanje rezultira odbijanjem i nezadovoljstvom djeteta odnosom s najboljim prijateljem. Takva djeca obično nemaju najboljeg prijatelja (Grossmana i Grossmana, 1991., prema Colin, 1996.).

Nadalje, zaključujemo da je povezanost između obiteljske interakcije i samopoštovanja značajna. Mehanizam odbijanja ima značajniju ulogu. Djeca koja su odbijena od oba roditelja imaju lošiju sliku o sebi. Povratna informacija koju dijete dobiva od roditelja u smislu potpore povezana je sa slikom o sebi, pa djeca koja svoj odnos s roditeljima procjenjuju kao potporu i razumijevanje sebe procjenjuju pozitivnije u odnosu prema djeci koja svoj odnos s roditeljima procjenjuju kao odbijanje. Nadalje, djeca koja imaju pozitivnu sliku o sebi, i opću i socijalnu, prijateljsku vezu opisuju kvalitetnijom. Socijalno samopoštovanje negativno je povezano s odbijanjem od vršnjaka, a pozitivno s prihvaćanjem. Drugim riječima, širi socijalni odnosi djeteta povezani su s njegovim samopoštovanjem. Vjerojatno djeca koja imaju negativnu sliku o sebi u interakciji s vršnjacima rabe neadekvatne oblike ponašanja koji uvjetuju njihov sociometrijski status. Nedostatak socijalnih vještina otežava komunikaciju s vršnjacima i time otežava stjecanje prijateljskih odnosa (Deković i Meeus, 1997.). S druge strane, postavlja se pitanje uloge vršnjaka u formiranju slike o sebi. Prijateljski vršnjački odnosi mogu imati snažan efekt na djetetovu samopercepciju (Sletta i sur., 1996.; Berndt i Savin-Williams, 1989.; Boivin i Hymel, 1997.; Berndt, 1996.). Rezultati ispitivanja ukazuju na povezanost između samopoštovanja (osobito socijalnog) i vršnjačkih odnosa. Iako o smjeru tog utjecaja ne možemo ništa zaključiti, možemo pretpostaviti da slika o sebi poput ekscitatora ili inhibitora sudjeluje u formiranju vršnjačkih odnosa.

Sljedeći zaključci odnose se na prediktivnu vrijednost obiteljskih odnosa i samopoštovanja u objašnjenju vršnjačkih odnosa. Socijalno samopoštovanje značajan je prediktor kvalitete prijateljstva. S obzirom na to da socijalno samopoštovanje

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 805-822

KLARIN, M.:
DIMENZIJE OBITELJSKIH...

uključuje i procjenu odnosa prijatelja prema djetetu, ovaj je rezultat sasvim razumljiv. S druge strane, odbijanje kao rezultat skupnog odnosa možemo objasniti razinom prihvaćanja od oca. Uloga oca u procesu socijalizacije čini se vrlo sigurnom. Međutim, nije sasvim jasno koji su mehanizmi interakcije koju dijete ostvaruje s ocem odlučujući za ostvarivanje socijalne uloge djeteta.

Varijable roditeljske interakcije nejednako pridonose samopoštovanju. Odbijanje, nerazumijevanje, nezainteresiranost roditelja ima značajnu ulogu u općem samopoštovanju. Negativne informacije koje dijete prima na osnovi interakcije roditelj-dijete povezane su s negativnom slikom o sebi. Nedostatna briga za dijete, nezainteresiranost za njegove potrebe i neuključenost u njegove dnevne aktivnosti čini značajan faktor u prilagodbi djeteta. Kod socijalnog samopoštovanja slika je nešto drukčija, odbijanje od majke i prihvaćanje od oca značajni su prediktori u razumijevanju te varijable. Nedovoljna briga majke za probleme djeteta, s jedne strane, i niska razina prihvaćanja od oca, s druge strane, čini se, značajno utječu na socijalno samopoštovanje. Kombinacija te dvije dimenzije roditeljstva utječe na stvaranje neadekvatne slike o sebi u socijalnom kontekstu. Takvi rezultati su još jedan dokaz o nužnosti razlikovanja dimenzija socijalnih odnosa, i onih u obitelji i onih u vršnjačkom okružju. Kako smo vidjeli, različiti oblici obiteljske interakcije nalaze se u osnovi razumijevanja vršnjačkih odnosa i samopoštovanja. Djeca koja imaju slabije socijalno samopoštovanje odbijena su od vršnjaka i ostvaruju manje kvalitetne odnose s bliskim prijateljem. Ti rezultati konzistentni su s rezultatima drugih istraživanja (Boivin i Begin, 1989.). Djeca većeg samopoštovanja imaju kvalitetniji odnos u dijadi i uključeni su u školske aktivnosti. Samopoštovanje kao kriterij psihološke prilagodbe uvjetuje ostvarenje više ili manje kvalitetnih odnosa u dijadi (Berndt, 1996.).

Sljedeće pitanje odnosi se na medijatorsku vrijednost samopoštovanja u objašnjavanju povezanosti obiteljskih odnosa i odnosa s vršnjacima. Tu hipotezu možemo samo dijelom prihvatiti. Naime, medijatorska uloga samopoštovanja značajna je za odnose u dijadi i za odbijanje od vršnjaka. Prihvaćanje kao mjeru skupnog odnosa ne možemo povezati niti sa samopoštovanjem niti s obiteljskom interakcijom. Očito je da neki drugi čimbenici utječu na prihvaćanje ili pak neki drugi medijator može objasniti povezanost odnosa u obitelji i u vršnjačkoj skupini (npr. prosocijalno ponašanje prema Deković i Janssens, 1992.). Kvaliteta obiteljskih odnosa povezana je sa samopoštovanjem djeteta koje je dalje povezano s kvalitetom ostvarenoga odnosa u dijadi i s odbijanjem od vršnjaka. Djeca koja svoj odnos s roditeljima opisuju pozitivnim imaju bolju

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 805-822

KLARIN, M.:
DIMENZIJE OBITELJSKIH...

sliku o sebi (socijalno samopoštovanje) koja dalje potiče ostvarivanje kvalitetnijih odnosa s najboljim prijateljem i uvjetuje manji stupanj odbačenosti u vršnjačkoj skupini. Ti zaključci, iako se ne temelje na rezultatima kauzalne analize, barem dijelom potkrepljuju pretpostavku o medijatorskoj ulozi samopoštovanja. Obiteljski odnosi, kako kaže Ladd (1990.), čine više ili manje "sigurnu bazu" koja utječe na razvoj djetetove slike o sebi. Odnos prema samome sebi i procjena vlastitih vrijednosti čini dalje pretpostavku za ostvarivanje vršnjačkih odnosa. Bez obzira na smjer kauzalnosti, rezultati ovog istraživanja podupiru važnost uloge obiteljskih odnosa (osobito ulogu oca) na kvalitetu vršnjačkih odnosa (kvalitetu odnosa u dijadi i razinu odbijanja od vršnjaka). Čini se važnim u daljnjim istraživanjima utvrditi udio kvalitete interakcije s ocem i kvalitete interakcije s majkom na razvoj vršnjačkih odnosa u funkciji dobi. Također se pokazalo nužnim razlikovati aspekte socijalnih odnosa, i onih u obitelji i onih u vršnjačkoj skupini. Različiti socijalizacijski čimbenici, sa svim svojim smjerovima interakcije, značajno su povezani s kvalitetom ostvarenih socijalnih odnosa izvanobiteljskog okružja. Longitudinalno istraživanje usmjereno na istraživanje uloge većeg broja socijalizacijskih čimbenika na kvalitetu vršnjačkih odnosa dalo bi odgovor na neka postavljena pitanja. Ne smijemo zanemariti činjenicu da je vršnjačke odnose moguće objasniti relativno malim udjelom obiteljskih odnosa. Prihvatanje ni u toj mjeri ne možemo objasniti dimenzijom obiteljskih odnosa. Neka ispitivanja ukazala su na potrebu respektiranja nastavnika i škole kao značajnoga socijalizacijskog čimbenika, o čemu bi u budućim istraživanjima trebalo voditi računa (Klarin, 2001.).

LITERATURA

Asher, S. R., Hymel, Sh. (1981.), Children's social competence in peer relations: Sociometric and behavioral assessment. U: J. D. Wine, M. D. Syme (ur.), *Social competence*, New York: Guilford Press, 125-157.

Asher, S. R., Parker, J. G., Walker, D. L. (1996.), Distinguishing friendship from acceptance: Implications for intervention and assessment. U: W. W. Bukowski, A. F. Newcomb, W. W. Hartup (ur.), *The company they keep*, New York, Cambridge University, 366-405.

Berndt, T. J., Savin-Williams, R. C. (1989.), Variations in friendships and peer-group relationships in adolescence. U: P. Tolan, B. Cohler (ur.), *Handbook of clinical research and practice with adolescents*, New York, Wiley, 1-40.

Berndt, T. J. (1996.), Exploring the effects of friendship quality on social development. U: W. W. Bukowski, A. F. Newcomb, W. W. Hartup (ur.), *The company they keep: Friendships in childhood and adolescence*, Cambridge: Cambridge University Press, 346-365.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 805-822

KLARIN, M.:
DIMENZIJE OBITELJSKIH...

Boivin, M., Begin, G. (1997.), Peer status and self-perception among early elementary school children: The case of the rejected children, *Child Development*, 60, 591-596.

Boivin, M., Hymel, Sh. (1997.), Peer experiences and social self-perceptions: A sequential model, *Developmental Psychology*, 33, 135-145.

Bost, K. K., Vaughn, W. N., Cielinski, K. L., Bradbard, M. R. (1998.), Social competence, social support, and attachment: Demarcation of construct domains, measurement, and paths of influence for preschool children attending hard start, *Child Development*, 69/1, 192-218.

Bukowski, W. M., Hoza, B. (1989.), Popularity and friendship – Issues in theory, measurement, and outcome. U: T. J. Bendt, G. W. Ladd (ur.), *Peer relationships in child development*, New York: John Wiley & Sons, 15-45.

Colin, V. L. (1996.), *Human attachment*, McGraw Hill Companies.

Collins, W. A. (1996.), Relationships and development during adolescence: Interpersonal adaptation to individual change, *Personal Relationships*, 3, 1-14.

Deković, M. (1991.), *The role of parents in the development of child's peer acceptance*, Den Hag, Cip-Gegevens Koninklijke Bibliotheek.

Deković, M., Janssens, J. (1992.), Parents' child-rearing style and child sociometric status, *Developmental Psychology*, 28/5, 925-932.

Deković, M., Meeus, W. (1997.), Peer relations in adolescence: effects of parenting and adolescents' self-concept, *Journal of Adolescence*, 20, 163-176.

Deković, M., Raboteg-Šarić, Z. (1997.), Roditeljski odgojni postupci i odnosi adolescenata s vršnjacima, *Društvena istraživanja*, 6/4-5, 427-445.

Eisenberg, N., Fabes, R. A., Murphy, B. (u tisku), Parents' reactions to children's negative emotions: relations to social competence and comforting behavior, *Child Development*.

Hartup, W. W. (1979.), The social worlds of childhood, *American Psychologist*, 34/10, 944-950.

Hartup, W. W. (1996.), The company they keep: Friendships and their developmental significance, *Child Development*, 67,1-13.

Hartup, W. W., Laursen, B. (iz osobne prepiske): *Relationships as developmental context: Retrospective themes and contemporary issues*.

Klarin, M. (1997.), Potreba za sigurnošću – kako je zadovoljiti kod djeteta predškolske dobi, Zbornik radova, *Mirisi djetinjstva* 4, 25-31.

Klarin, M. (2000.), *Odnosi u obitelji i s vršnjacima kao prediktori različitih aspekata prilagodbe u školi*, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Zagrebu.

Klarin, M. (2001.), *Kvaliteta interakcije s učiteljicom i zadovoljstvo školom*, Zbornik radova Visoke učiteljske škole u Zadru, 1/1, 55-69.

Ladd, G. W. (1990.), Having friend, keeping friends, making friends, and being liked by peers in the classroom: Predictors of children's early school adjustment? *Child Development*, 61, 1081-1100.

Ladd, G. W., Kochenderfer, B. J., Coleman, C. C. (u tisku), *Classroom peer acceptance, friendship, and victimization: Distinct relations systems that contribute uniquely to children's school adjustment?*

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 805-822

KLARIN, M.:
DIMENZIJE OBITELJSKIH...

Lacković-Grgin, K., Opačić, G. (1988./1989.), Interakcija s majkom i zadovoljstvo obiteljskim životom mladih iz obitelji s ocem i bez oca, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, 28/5, 155-165.

Lamb, M. E., Nash, A. (1989.), Infant-mother attachment, sociability, and peer competence. U: T. J. Berndt, G. W. Ladd (ur.), *Peer relationships in child development*, 219-246.

Lewis, M., Feiring, C. (1989.), Early predictors of childhood friendship. U: T. J. Berndt, G. W. Ladd (ur.), *Peer relationships in child development*, 246-274.

Lieberman, M., Doyle, A. B., Markiewicz, D. (1999.), Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations, *Child Development*, 70,1, 202-213.

MacKinnon-Lewis, C., Starnes, R., Voling, B., Jonson, S. (1997.), Perceptions of parenting as predictors of boys' sibling and peer relations, *Developmental Psychology*, 33/6, 1024-1031.

Meeus, W., Deković, M. (1995.), Identity development, parental and peer support in adolescence: Results of a national Dutch survey, *Adolescence*, 30/120, 931-944.

Noack, P. (1998.), School achievement and adolescents' interactions with their fathers, mothers, and friends, *European Journal of Psychology of Education*, 13/4, 503-513.

Parent, S., Gosselin, C. (2000.), From mother-regulated to child-regulated joint planning activity: A look at familial adversity and attachment, *Journal of Applied Developmental Psychology* 21(4): 447-470.

Parker, J. G., Asher, S. R. (1993.), Beyond group acceptance friendship and friendship quality as distinct dimensions of children's peer adjustment, *Personal Relationships*, 4,261-294.

Rohner, E. C., Rohner, R. P. (1980.), Perceived parental acceptance-rejection and children's reported behavioral dispositions, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 11/2, 213-231.

Rohner, R. P. (1984.), *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*, Center for the study of parental acceptance and rejection, The University of Connecticut.

Sletta, O., Valas, H., Skaalvik, E., Sobstad, F. (1996.), Peer relations, loneliness, and self-perceptions in school-aged children, *British Journal of Educational Psychology*, 66, 431-445.

Sullivan, H. S. (1953.), *Interpersonal theory of psychiatry*, New York, W. W. Norton & Company, Inc.

Vizek-Vidović, V., Kuterovac-Jagodić, G. (1996.), *Self-worth scale for children Evaluation Report, school-based health and peace initiative*, Zagreb, Unicef & Care.

Vulić-Prtorić, A. (1998.), *Skala kvalitete obiteljske interakcije*, neobjavljeni rad.

Youniss, J., Smollar, J. (1985.), *Adolescent relationships with mothers, fathers, and friends*, Chicago, University of Chicago Press.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 805-822

KLARIN, M.:
DIMENZIJE OBITELJSKIH...

Dimensions of Parenting as Predictors of School Children Peer Relationships

Mira KLARIN
Teachers College, Zadar

In this study we examined the link between the parent-child relationship and the child's relationship with peers. The proposed model assumes that the quality of the parent-child relationship affects the child's self-concept, which in turn affects the child's integration into the world of peers. The sample consisted of 263 children (10–14 years of age). The quality of the parent-child relationship was assessed by mother's and father's acceptance and rejection. Peer relationships were assessed by the quality of friendship and peer acceptance and rejection. The measure of the child's self-concept included general and social self-esteem. The results suggest that the father's acceptance predicts friendship quality and peer rejection. The child's self-concept serves as a mediating role in the relationship between the parent-child interaction, especially the father's acceptance, and involvement with peers. The results suggest that a positive self-concept and warm supportive parenting are related with peer relationship quality.

Dimensionen des Familienlebens als Prädiktoren des Verhältnisses von Schulkindern zu ihren Altersgenossen

Mira KLARIN
Hochschule für Lehrer, Zadar

Das Ziel dieser Untersuchung war, den Zusammenhang zwischen dem Eltern-Kind-Verhältnis und dem Verhältnis des Kindes zu seinen Altersgenossen zu ermitteln. Das suggerierte Modell geht davon aus, dass das Verhältnis zu den Eltern mit der Vorstellung, die das Kind von sich selbst hat, in Zusammenhang steht; dieses Persönlichkeitsbild wiederum bedingt die erfolgreiche Integration des Kindes in das Umfeld der Altersgenossen. An der Untersuchung nahmen 263 Kinder (10–14 Jahre) teil. Die Qualität der Interaktion zwischen Eltern und Kind wurde anhand der Mechanismen Akzeptanz bzw. Ablehnung vonseiten der Eltern untersucht. Das Verhältnis zu Altersgenossen wurde aufgrund von Zweierbeziehungen (Dyaden) betrachtet, wiederum ausgehend von den Faktoren Akzeptanz und Ablehnung. Die Vorstellung, die das Kind von sich selbst gewinnt/hat, schließt ein allgemeines und gesellschaftsbezogenes Selbstwertgefühl mit ein. Die Untersuchungsergebnisse lassen darauf schließen, dass das Akzeptiert-Werden vonseiten des Vaters prädiktiv ist für die Qualität des Verhältnisses, das das Kind in einer Dyade aufbauen wird, ebenso für die Ablehnung, die das Kind vonseiten seiner Altersgenossen erfährt. Die Vorstellung von sich selbst hat eine Vermittlerrolle bei

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 11 (2002),
BR. 4-5 (60-61),
STR. 805-822

KLARIN, M.:
DIMENZIJE OBITELJSKIH...

Erklärungsversuchen, die den Zusammenhang zwischen der familiären Interaktion, zumal dem Akzeptiert-Werden durch den Vater, und der Interaktion mit Gleichaltrigen beleuchten sollen. Ein solides Selbstwertgefühl, ein warmes Zuhause, in dem Liebe und Unterstützung vermittelt werden, stehen mit der Qualität der Beziehungen zu den Altersgenossen in engem Zusammenhang.